

Atıf Bilgisi: Kınay Alkan, Ö. (2021). Yerel yönetimler ve sokak sanatının bir iletişim aracı olarak kullanılması: Kadıköy Belediyesi örneği. *İNİF E- Dergi*, 6(2), 477-500.

YEREL YÖNETİMLER VE SOKAK SANATININ BİR İLETİŞİM ARACI OLARAK KULLANILMASI: KADIKÖY BELEDİYESİ ÖRNEĞİ*

Ömür KINAY ALKAN**

DOI: 10.47107/inifedergi.977213

Arastırma Makalesi***

Başvuru Tarihi: 01.08.2021

Kabul Tarihi: 07.08.2021

Öz

Demokrasi; temsili demokrasi, yarı doğrudan demokrasi ve katılımcı demokrasi olarak ayrılmaktadır. Günümüz modern dünyasında ön planda olan katılımcı demokrasi, her vatandaşın karar alma süreçlerinde aktif rol alabildiği bir yönetim biçimidir. Katılımcı demokrasinin gelişimi ve uygulanabilir hale gelmesinde belediyeler oldukça önemli bir role sahiptir. Demokrasi anlayışı güçlü olan toplumlarda kamu yönetiminin varoluş sebebi, topluma verilen hizmettir. Belediyeler her geçen gün halkın ihtiyacını daha çok karşılayan ve ihtiyaç duyulan birimler haline gelecekse bunun ön şartı halkla ilişkiler faaliyetlerinde gösterecekleri başarı ile ilişkilidir. Bu bağlamda çalışmada, Kadıköy Belediyesi, Mural İstanbul Festivali düzenleyicileri ve grafiti sanatçılarının, genç hedef kitleyle iletişim kurmak, sanatsal mekanlar oluşturmak, belediyenin halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetini yürütmek, bölgenin kültürel değerlerini koruyarak, fiziksel ve altyapı düzenlemeleri yapılarak kimliğinin ön plana çıkartılması amacıyla grafiti sanatını nasıl kullandığı incelenecektir. En basit haliyle 'duvar yazısı' anlamına gelen grafiti, duvarlara spreyle boyayla çizilen ve bu çalışmayı yapan kişinin isteğine göre; hobi, şöret, siyasal mesaj aktarma, gündem oluşturma, kent imajına katkı vb. amaçlarla kamusal alanda kompozisyonlar oluşturup iletişimi dilsel olarak aktarması ve görsellerle, karakter çizimleri ile besleme eylemidir. İnceleme, araştırma yöntemlerinden "görüşme yaklaşımı" kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kadıköy Belediyesi yetkilileriyle ve Belediye ile anlaşarak Mural İstanbul Festivali'nde uygulayıcı ve koordinator olarak ortak iş üreten grafiti sanatçılarıyla görüşülmüştür. Bu görüşmeler sonucunda, grafitinin ilk zamanlarından günümüze sistem karşıtı olarak mesajını sert bir dille kitlelere aktarması, grafiti uygulayıcılarının, günümüzde yerel yönetimin en önemli organı sayılan belediyelerle nasıl iş birliği içine girerek geçirdiği dönüşüm aktarılacaktır. Yasal olmayan bir eylem olarak algılanan grafiti sanatının günümüzde ticari bir araç olmasının ötesinde, devlet kurumlarının tercih ettiği ve halkla kurduğu bir iletişim mecrasına dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Sokak Sanatı, Grafiti, Halkla İlişkiler, Kadıköy Belediyesi

THE USE OF LOCAL GOVERNMENT AND STREET ART AS A COMMUNICATION TOOL: THE CASE OF THE KADIKÖY MUNICIPALITY

Abstract

Democracy is a political form divided into representative democracy, semi-direct democracy and participatory democracy. Participatory democracy, which is at the forefront of today's modern world, is a form of government where every citizen can take an active role in decision-making processes. Municipalities have a very important role in the development and implementation of participatory democracy. The reason for the existence of public administration in societies which have a strong understanding of democracy, is to provide service for society. The prerequisite for municipalities to become more and more needed units in society is related to their success of public relations activities. In this context, the study analyzes how the Kadıköy Municipality, the Mural İstanbul Festival organizers and graffiti artists make use of graffiti art in order to target young crowds, create art spaces, conduct the municipalities public relations activities, and protecting the cultural values of the region by investing in physical and infrastructural reorganization and, as

* Bu çalışma, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD'de Prof. Dr. E. Özden Çankaya danışmanlığında hazırlanan "Yerel Yönetimlerde Grafiti Sanatının Halkla İlişkiler Aracı Olarak Kullanımı" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Bağımsız Araştırmacı, E-mail: omurkinay@stu.aydin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2369-4749

*** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

a result, bringing the region's identity to the foreground. "Graffiti", which initially refers simply to something written on the wall, nowadays describes spray-painting on the walls under various objectives, according to the person doing it: Graffiti can be simply a hobby, it can be done for fame or conveying a political message, to create an agenda, to contribute to the image of a city and so on. In this sense graffiti is seen as an act of creating an artistic composition for the public space, that is conveying its message linguistically while feeding it with visuals and character drawings. The study was conducted through the research method of "interviews" where the officials at the Kadıköy Municipality as well as graffiti artists who create works and coordinate the Mural Istanbul Festival were interviewed during the research process. As a result of these interviews, it has been observed that the art of graffiti, which was perceived as an illegal act in the early days, beyond being a commercial tool, has become a communication medium preferred by even State institutions.

Keywords: *Local Government, Street Art, Graffiti, Public Relations, Kadıköy Municipality*

Giriş

Türkiye'de belediye kurulması ihtiyacı Osmanlı döneminde Batılı devletlerle olan ilişkiler sonucu olmuştur. Belediye hizmetleri olarak bilinen; temizlik, aydınlatma, kaldırım, kanalizasyon gibi hizmetlerin yetersizliği, özellikle İstanbul'da ikamet eden yabancıların Osmanlı'ya batılı yerel yönetim anlayışının oluşturulması için getirdiği öneriler sonucu (Şengül ve Sular, 2010'dan akt. Koçak, 2013, s. 113) oluşmuştur. Ülkemizde belediyeçilik anlayışını halen bu sınırlar içinde tutan belediyeler olduğu gibi ortak bir sosyal yaşam için proje ve içerik üreten belediyeler de bulunmaktadır.

Yerel yönetimlerin kültür sanat alanında gerçekleştirdiği faaliyetler son yıllarda ivme kazanmıştır. Belediyelerin kültür sanat alanında üretim yaptığı projeler bağlı buldukları parti, bölge, içinde yaşayan halkın kültürel değerleri vb. nedenlerle farklılaşmaktadır. Yerel yönetimler ile bir arada düşünilemeyen bir kavram olan sokak sanatı ve grafitinin günümüzdeki haline yakın uygulamalarının başlangıcı 1960'ların sonunda Amerika'da olmuştur. 1971 yılında şehrin belli yerlerinde alanlarını belirlemek isteyen grafiticiler (spraydaily.com, 2021) ile belediye yetkilileri arasında belediyenin bütçesine ciddi zarar verdiği gerekçe gösterilerek yasaklama ve grafitiye karşı savaş ilan (nypost.com, 2021) edildiği açıklanmıştır. Bu durum, grafiti ile belediyeçilik arasında olumsuzluk ve çatışma durumunu oluşturmuştur. Grafiti bağımsız, protest ve serbest bölge ihtiyacı duyarken belediyeler yasalar ve kamusal alana saygı göstermektedir.

Araştırmada; belediyelerin sokak sanatı ve grafitiden nasıl ve ne biçimde faydalandığı, hizmet verdiği vatandaşı ile kurduğu iletişim, kurumun tanıtım faaliyeti, festival düzenlemesi ve kentsel mekandaki rolü ve grafiti sanatçılarının mesajlarının nasıl biçimlendiği ile Kadıköy Belediyesi ve grafiti olgusunun nasıl bir araya geldiği gibi soruların yanıtlarının bulunması amaçlanmıştır.

Belediyeler hizmet sunduğu yurttaşın isteklerine, haklarına, sorunlarına karşı saygılı ve sorumlu olmak zorundadır. Herkese karşı eşit, tarafsız, duyarlı, hesap verilebilir, kapsayıcı bir yönetim biçimi benimsemek zorundadır. Vatandaşın en iyi hizmet standartları ile yaşam kalitesi yüksek bir kentte yaşama hakkı bulunmaktadır. Belediyelerin halkla kurduğu iletişim ve faaliyetlerinde gösterecekleri istikrarlı tutum ile yerini sağlamlaştırma olanağı artacaktır.

Bu çalışmada, araştırma yöntemlerinden "görüşme yaklaşımı" kullanılarak nitel bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen veriler, literatür tarama ve doküman inceleme ile analiz edilmiş ve sonuca ulaşılmıştır. Araştırma; İstanbul ilçe belediyelerinde grafiti ve mural¹ sanatlarını halkla ilişkiler aracı olarak kullanan belediyeler ve onlarla çalışan grafiti sanatçılarıyla sınırlandırılmıştır.

¹ Mural: Duvarı baştan aşağı kaplayan, bir veya birkaç parçadan oluşan büyük boy çalışma (Bahar, vd.2014, s. 250). Uygulama sprey boya ve dış cephe bovalarıyla birlikte gerçekleştirilebilmektedir.

Bu araştırma, örneklem olarak alınan Kadıköy Belediyesinin sokak sanatları ve grafiti sanatından yararlanarak vatandaşlar ile aralarında bir iletişim kurduğu temel varsayımına dayanmaktadır. Kadıköy Belediyesi kamusal alanlarda kullanılan bu sanatlar aracılığıyla bir halkla ilişkiler faaliyeti gerçekleştirmektedir.

Araştırmanın temel varsayımları, sokak sanatının kullanımıyla yerel yönetimlerde ne gibi açılım ve yönlendirmeler oluşmuştur. Belediyenin bu sanattan yararlanarak vatandaş ile arasında kurduğu iletişim biçimi. Grafiti ve mural sanatlarının uyguladıkları ürünlerle belediyenin mesajını aktarırken kendi bireysel düşüncelerini halka aktarım aktarmadıkları yönündedir.

1. Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sokak Sanatı ve Grafiti'nin Kullanımı

Popüler kültürün içinde kendine yer edinen, başta Banksy olmak üzere pek çok isim sayesinde sıklıkla duyulan grafiti ve sokak sanatı yeni bir kavram değildir. Yeraltı (underground) dönemini geçmişte bırakan sokak sanatı ve grafiti vandalizm olmaktan çıkarak küresel bir sanat akımına evrilerek kitlelerin beğenisine sunulmaktadır (Ayrıl, 2014, s. 9).

En basit haliyle 'çizme, karalama, duvar yazısı' anlamına gelen grafiti, duvarlara spreylen boya ile uygulanan ve bu ürünü veren kişinin isteğine göre çeşitli nedenlerle mesajının çizilmesi eylemidir. Grafiti uygulandığı ilk zamanlardan bu güne protest bir eylemsellik barındırmaktadır. Uygulayıcılarının grafitiyi uygulama nedenleri kimi zaman uğraş, siyasi düşüncesini aktarma, gündeme ilişkin mesaj verme, kentsel mekanda imaj yaratma, alan belirleme, işaretleme vb. amaçlarla olduğu görülmektedir.

Grafiti tarihsel süreçte gösterdiği gelişimini hızlı yaşamış, "tag" adı verilen grafiti uygulamasındaki imzalardan yazılar, yazıların yanına eklenen destekleyici sembol ve karakterlerle grafiti kendinden söz ettirmektedir. Günümüzde grafiti ve sokak sanatı incelemesi kitapları raflarda popüler yayınların yanında yer almakta, müzelerde sergilenmekte, koleksiyonerler tarafından grafiti sanatçısının imzasının yer aldığı ürünler satın alınmaktadır (Avramidis ve Tsilimpounidi, 2017, s. 9). Bu bağlamda grafiti ve sokak sanatı akademik incelemelerin de konusu olmaktadır.

Grafiti'nin geldiği aşamada tipografi, kaligrafi, desen, illüstrasyon, karikatür, kolaj ve resim gibi alanlarda kimi zaman ayrı ayrı kimi zaman da bir çoğununun bir araya getirilmesiyle yeni ve farklı örnekler ortaya (Fidan, 2009, s. 6) çıkardığı görülmektedir.

Grafiti'de teknolojiyle birlikte dijital basım tekniklerinin gelişimi sayesinde grafitinin alt dalları (stencil, çıkartma, poster, light grafiti) zamanla ana dal haline alarak dönüşmüştür. Sokak sanatı içine *stencil* denilen şablon grafiti ve murali de almaktadır. Stencil çoğunlukla sokak sanatı içerisinde grafiticilerin pek tercih ettiği bir üslup değildi ancak stencilin de kullanımından söz edilmektedir.

Sokak sanatı uygulamaları ile grafiti arasında izin alma veya izinsiz uygulama gibi ayrımlara gidildiği bilinmektedir. Ancak günümüz uygulamalarında bu ayrımın artık içiçe geçtiği de görülmektedir. Sokak sanatı genellikle izin alınarak yapılan boyamalar iken, grafiti sanatı kamuya açık alanlarda spreylen boya ile uygulanan, dilsel iletilerin olduğu çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Sokak sanatında mesaj verme kaygısı grafitiden daha fazladır.

New York'ta 1940'lı yıllarda kendi alanlarını belirlemek isteyen sokak çetelerinin eylemlerine (Bahar, Çolakoğlu, Ataç ve Soley, 2014, s. 250) aracılık eden grafiti trenler ve gettolardaki uygulamalarından genişleyerek metropollerde görünürlük kazanmaya başlamıştır.

1.1. Grafitinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Grafiti, 1851 yılında "Pompeii'nin harabelerinde bulunan antik duvar yazıtları"na verilen ad. İtalyanca'da grafiti (çoğul graffito) "karalama", graffiodan "çizik veya karalama", graffiare'den "karalamaya", sonunda Yunanca grafeinden "kazımak, çizmek, yazmak" anlamında kullanılmıştır. Birçok antik yerde izlerine rastlanmıştır, özellikle Romalılar arasında popüler olan grafiti (etymonline.com, 2021) mağara duvarlarındaki karalama ve çizimlerle neredeyse insanlık tarihiyle başlayan bir ifade biçimi olmaktadır. İlk örnekler; Antik dönemler, Mısır anıtları ve Pompeii duvarlarına kadar gitmektedir.

Grafiti'nin ABD'nin Philadelphia ve New York kentinde başladığı düşünülür. 1983 yılında Henry Chalfant ve Martha Cooper'ın *Subway Art* isimli grafiti kitabı basıldığında grafiti tam anlamıyla küresel bir sanat hareketi haline gelmiş ve evrilmiştir (Ayril, 2014, s. 91) Ardından gelen *Style Wars* ve *Wild Style* isimli belgesel ve film pek çok grafiti sanatçısının bu alanda ürün vermesine sebep olmuştur.

1960'ların sonlarında Amerika'da yaşayan Demetrius isimli Amerikalı çocuk başkalarının mülküne izinsiz bir şekilde kalemle bir şeyler yazan ilk genç değildi, ancak New York şehrinin beş ilçesindeki yüzlerce, belki de binlerce yüzeye ismini ve sokak numarasını bırakarak yaptığı eylemselliklerin ardından 1971 yılında New York Times gazetesinde "Taki 183" tag'ini atan ilk grafitici biçiminde yapılan röportaj sonrası grafiti kitlelere duyurulmuş oldu. Bu durum sonrasında kent tarihçileri, onu modern grafiti hareketini başlatan kişi olarak ilan etti (nytimes.com, 2021).

Siyasi iletilerden uzaklaşarak grafiti kültürünün yaratılması, 1970'lerde ekonomik ve siyasal değişikliklerin sonucunda 'Amerikan Rüyası'nın' sorgulandığı dönemlerde, New York'ta azınlık Afrika ve Hispanik gençlerin varolma ve kendilerini ifade etme biçimi olarak alanlarını belirleme gereksiniminden doğmuştur (Ayril, 2014, s. 10). Grafiti başlangıcından bu güne pek çok değişikliğe uğramış çeşitlenmiştir. Günümüzde tasarlanmış yazı stilleriyle uygulanabilen grafitiye artık karakter grafiticilerinin yaptığı resimler de eşlik etmektedir.

Kent Kimliği (urban identity) geçmişi bulunan gelişimi süreklilik gösteren ve belirli unsurlarla biçimlenen kavramlar bütünüdür. Kent kimliğinin etkisini gösterdiği unsurların başında o kentin fiziksel, sosyo-ekonomik, kültürel ve tarihsel özellikleri bulunmaktadır. Kavram ayrıca o kentte yaşayan vatandaşların buldukları yere yükledikleri anlamlandırma ve değerler kümesi olarak da nitelendirilebilir (turkcebilgi.com, 2021). Örneğin Berlin kültür sanat şehri ve Berlin Duvarı ile üzerine uygulanmış grafitilerle anlamlandırılmıştır.

Hip-hop'un alt dalı sayılan grafiti II.Dünya Savaşı sonrasında Almanya'ya göç eden Türklerin bu sanatla tanışmasına olanak sağlamış ve gurbetçi vatandaşların Türkiye'ye gidip gelmesi sonucu grafiti Türkiye'de de uygulanmaya başlanmıştır.

1.2. Grafiti'nin Türkiye'de Yerel Yönetimlerce Kullanımı

Türkiye'de grafitinin tarihsel sürecinde başlangıcını oluşturduğu kabul gören, öncü grafiti sanatçılarından Tunç Dindaş (Turbo), 1980'lerde yakın arkadaşlarıyla birlikte kurduğu grafiti ekipleri sayesinde İstanbul'u grafiti ile tanıştırmıştır. Turbo, uygulamaya başladığı 80'lerde dönemin siyasal yapısı gereği duvara karalanan her şeyin siyasal yazılar kapsamında değerlendirilerek suç sayılması nedeniyle o dönemlerde fark edilir bir gelişim gösteremediğini söylemiştir. 90'lar Türkiye'sinde ise alternatif kültürlerin gençler tarafından benimsenmesiyle uygulamaların arttığının ve işlerin görünürlüğünden (Ağgez, 2015) bahsetmektedir.

Belediyeler Türkiye’de en önemli yerel yönetim birimleridir. Yerel yönetim birimleri, kentleşmenin beraberinde getirdiği, alanında barındırdığı yaşayan insanların sayılarının artmasına paralel olarak artmıştır.

Ülkemizde, yerel yönetim kavramının geçtiği çalışmaların büyük çoğunluğunda, gerçekte söz konusu olan ‘belediye yönetimi’ olmaktadır (Yayınoglu, 2005, s. 42). Türkiye’de kentleşme olgusu 1950’li yıllardan itibaren kendini göstermiştir. Devletçi ekonomik anlayıştan liberal anlayışa geçiş sağlanmıştır. Kentlerin büyümesi ile birlikte yeni yönetim sistemlerine duyulan ihtiyaçla dünyada Paris, Tokyo, Londra örneklerinde görüldüğü gibi kentlerin yönetim sistemlerinden farklı yeni yönetim sistemine duyulan gereksinimle Büyükşehir Belediyesi sistemi getirilirken bazı hizmetler kentin tamamına hizmet götürmek üzere büyükşehir belediyelerine verilmiş, bazıları ile yerellik anlayışıyla ilçe veya ilk kademe belediyelere bırakılmıştır (Koçak, 2013, s. 227).

Yerleşim alanları oluşturan insanlar kentlere yaşam kurma, çalışma, gezme ve kültürel etkinliklere katılım sağlama maksadıyla erişmiştir. Günümüzde, kent veya yerleşimler “belediye” (municipality, commune, municipio, gemeente, commune) olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, “ortak çıkarları bulunan insan topluluklarının bir araya geldiği özerk idari birimler” ve “düzenli yapılaşmış kamu hizmetleri sunan ve kendi kendini yönetebilen” yaşam merkezleri anlamını (Baş, 2017, s. 10) taşımaktadır.

Arapça “beled” kelimesinden dilimize geçen “belediye” şehir anlamını taşımaktadır ve tarihsel süreçte Tanzimat döneminden itibaren bugünkü anlamıyla kullanılmaya başlamıştır. Belediyeler uygulama alanı içinde yaşayan halkın yerel gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulmuştur; karar organları halkın seçimiyle işbaşına gelen tüzel kişiliğe sahip kamu kuruluşlarıdır (Sezgin ve Özbay, 2016, s. 199). Sanayi Devrimi ile birlikte karşılaşılan yoğun nüfus, çarpık kentleşme gibi sorunlara yönelik batı ülkelerinde Avrupa Belediyeciliği kavramı oluşmuştur, ülkemizde bu belediyecilik anlayışı kabul görmüş ve uygulanmaktadır.

Grafiti sanatı İstanbul’un bazı ilçe belediyelerinde halkla iletişim kurma aracı olarak değişik biçimlerde kullanılmaktadır. Belediyelerin hizmet götürdükleri vatandaşlara iletmek istedikleri mesajları grafiti sanatını kullanarak ilettikleri görülmektedir. Başakşehir, Güngören ve Zeytinburnu Belediyelerinde halka iletilmek istenen mesajların belediyeler tarafından belirlendiği ve grafiti sanatçılarının yönlendirildiği görülmektedir. Bazı konularda iletilmek istenen mesajların kampanyalar düzenlenerek iletildiği gözlemlenmektedir. Makalede incelenen Kadıköy Belediyesinde ise sanatçıların sokak sanatını özgür bir biçimde uygulamalarının tercih edildiği anlaşılmaktadır. Yerel yönetimler, özel gün ve haftalarda halka iletmek istedikleri mesajları grafiti sanatçılarından bu sanatı kullanarak duyurmalarını isteyebilmektedir. Bu ilçelerde yaşayanlar, sanatın renklendirdiği duvarları izlerken, kendilerine iletilen mesajları da algılayabilmektedirler.

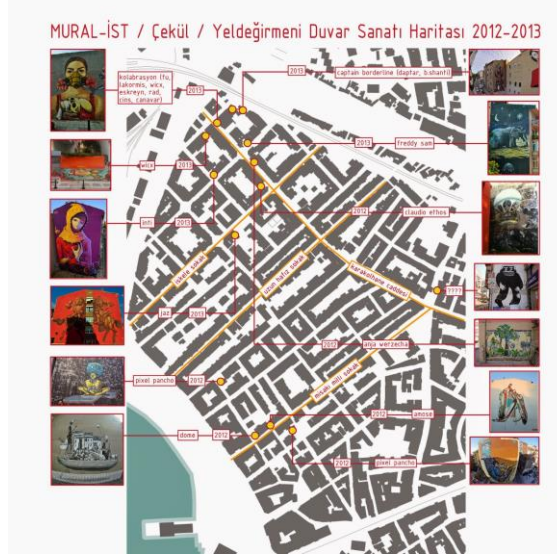
Görsel 1. Başakşehir Belediyesi ile İlçe Emniyet Müdürlüğü Duvarı Boyaması

Kaynak: facebook.com/basaksehirbilgievleri, 2021

Yerel yönetim birimlerinden belediyecilik ile grafiti olgusu Kadıköy'ün en eski yerleşimlerinden tarihi Yeldeğirmeni mahallesinde 2010 yılının Ağustos ayında "canlandırma projesi" kapsamında, bölgenin kültürel değerlerini koruyarak, fiziksel ve altyapı düzenlemeleri yapılarak, kimliğinin ön plana çıkartılması amacıyla ortaya Çekül Vakfı ile birlikte grafiti sanatçısı Esk Reyn ile ortaya çıkmıştır. Çekül Vakfı ile Kadıköy Belediyesine sunum yapan Esk Reyn, küratörlük ve organizasyonunu belediye için kendileri yapmaktadırlar.

Görsel 2. Yeldeğirmeni Duvar Sanatı Haritası 2012-2013

Kaynak: ahmetrustem.blogspot.com, 2021

Bu 'canlandırma' kapsamında, 200 kadar tescilli eserin bulunduğu Yeldeğirmeni'nin alt yapısının yenilenmesi, tarihi eserlerin korunması ve işlevlendirilmesi, kamusal alanlar yaratılması, cephe düzenlemelerinin yapılması gibi fiziki projelerin yanı sıra, mahalle halkının mahalle için sorumluluk alacağı mahalle örgütlenmesinin kurulması, esnaf birliğinin oluşturulması, etkinlik ve atölye çalışmaları yapılması gibi sosyal projeler yer almaktadır (cekulvakfi.org.tr, 2021). Sokak sanatı uygulamalarında Londra'nın Brick Lane bölgesi, Berlin'in Kreuzberg'i gibi yerler kültürel olarak oldukça bilinen bölgeler haline gelmişlerdir. Çoğunlukla izinsiz yapılan uygulamalar olan grafiti artık Türkiye'de de bazı belediyeler tarafından desteklenmektedir. Grafiti protest yapısıyla köklerinden gelen bir olumsuzlukla anılmaya devam etmektedir. Yerli ve yabancı sanatçılarla anlaşarak Mural İstanbul Festivali ekibiyle projeleri hayata geçiren Kadıköy Belediyesi başlarda Kadıköylülerin tepkisiyle karşılaşmıştır.

Kadıköylü vatandaşların festivalin ilk zamanlarında çeşitli tepkiler gösterdiği duruma ilişkin Kadıköy Belediyesi Dijital Medya Koordinatörü Ulaş Yılmaz "ilk başlarda tepki gösteren otoparkçı, mahalleli sonrasında fikrini değiştirmiş, ben de bir el atayım demesi gibi deneyimler ile katılım sağlamışlardır" diyerek bu ifadelerin belediye açısından oldukça önemli olduğunu aktarmıştır. Sadece bir resim yapmak değil mahalle ile sokaktakilerin iletişim kurma yolu olarak bu prensibe hep devam ettiklerini ve mahallede oynayan çocukların da işin parçasını olmasını istediklerini (Yılmaz, 2017) eklemiştir. Bu da olayı sadece tasarım biriminin bir projesi olmaktan daha çok sokağın projesi olmayı sağlamış ve kabulü de artırmıştır.

Görsel 3. Grafiti Sanatçısı Wicx'in Duvar Çalışması**Kaynak:** kadikoybelediye.wordpress.com,_2021

Belediyelerde belli konular verilerek kampanyalar hazırlayan halkla ilişkiler birimleri ile çalışmalar yapan grafiti sanatçıları, halktan gelen tepkilerle motivasyonlarının arttığını ve geri dönüşlerin onlara iletilmesinden memnuniyet duyduklarını belirtmektedirler. Festival sırasında bahçe duvarının boyanmasını isteyen Kadıköylü vatandaşa grafiti sanatçısı Wicx'in yaptığı çalışma katılıma örnek olmaktadır.

Tarih öncesi çağlardan günümüze günlük yaşamdan izlerin çizildiği duvar resimleri insanlık tarihi ile birlikte dünya sanat tarihine izler bırakmıştır. Mağara resimlerinden sokak sanatı duvar resimleri aracılığıyla geçmişimiz, ihtiyaçlarımız, kültürlerimiz, dinimiz, geleneklerimiz hakkında bilgi aktarılmıştır. Uygulama günümüze kadar gelerek çeşitlenmiş, popülerliğini artırmış ve kendinden sonrakilere mesajını aktarma amacını sürdürmüştür.

Kültürel bir üretim biçimi olan sanat, rekabet ortamının da getirisiyle son yıllarda şehir markalaşmasında grafiti ile faaliyetlerini oluşturmaktadır. Çağdaş kent sanatı gibi adlandırmalarla grafiti yerel yönetimlerin kentsel tasarım projelerinde halka hizmet eden uygulamalar olarak sunulmaktadır.

Başlarda kurucuları tarafından writing (yazı) olarak adlandırılan grafiti (Mare, 2014, s. 29) özünde belediyelerin düzenlediği festivallerde büyük boyutlu duvarlara resim yapılmasıyla muralismoyu (C215, 2014, s. 37) oluşturmuştur. Grafiti sanatçılarının tek başınayken kullandıkları tag²lerinin dışında, ekip çalışması ile yaptıkları çalışmalar da bulunmaktadır. Bu ekiplere ise crew adı verilmektedir. Latince “duvar” anlamına gelen “murus” kelimesinden gelen mural Kadıköy Belediyesinde ilk kez 2012 yılında Mural İstanbul Festivali ile adını duyurmuştur. Festival yürütücüleri Sarıyer Belediyesi ile de festivali düzenlemeye devam etmişlerdir.

2012'den bu yana Kadıköy ilçesinde 34 duvarı murallerle kaplayan Mural İstanbul, Eylül 2018'de projeyi şehrin diğer ilçelerine doğru yayma amacıyla Sarıyer Belediyesi ile çalışmalara başladı. Çayırbaşı Caddesi üzerindeki üç duvar, üç yerli grafiti sanatçısı Esk Reyn, Max on Duty ve Leo Lunatic tarafından yapılan duvar resimleri ile (bigumigu.com, 2021) festival tam anlamıyla İstanbul'a yayılmaya başladı.

Tüm dünyada olduğu gibi ilerleyen kent kültürünün parçası durumuna gelen grafiti kentsel mekanların süsü, orada yaşayanların dili olmaktadır. Grafitiyi çoktan benimseyen kentler bu alanda gençleri destekleyerek festivaller ve yarışmalar düzenlemektedir. Bu durum mekanlara estetik değer katmaktadır (Fidan, 2009, s. 7).

² Tag: grafiti sanatçılarının kişiselleştirilmiş kaligrafik imzalarına verilen ad. Grafitide takma adını yazmanın en temel şekli. Bazen buna ait olunan grubun (crew) adı da eklenir (Bahar vd., 2014, s. 250).

1.3. Grafiti ve Halkla İlişkiler

Halkla ilişkiler alanından profesör Janice Sherlin Jenny, halkla ilişkileri “*Bir kurum ile onun hedef kitlesi arasında doğrudan ya da dolaylı ilişkilerin olduğu tüm birimler arasındaki iletişim yönetimi*” (Seitel, 2016, s. 7) olarak tanımlamıştır. Günümüzde halkla ilişkilerden yararlanmayan bir yönetim biçimi yoktur. Yönetim tarafından belirlenen politikalar hedef kitleye halkla ilişkiler uygulayıcısı kanalıyla aktarılır.

Halkla ilişkiler, tüm yönleriyle çağdaş bir uygulama alanı olmayı sürdürmektedir. Alan yeni araştırma bulguları, iletişim yöntem ve teknikleriyle sürekli değişen örnek olay incelemelerin konusu olmaktadır.

Günümüzde yurttaşlar ile kurumlar arasında zaman zaman kamuoyunu etkileme amaçlı yapılmış, planlı bir süreç, yönetimin sözcüsü olma gibi halkla ilişkiler işlevlerini de yerine getirmektedir. Son yıllarda, Belediyelerde halkla iletişim kurma amacı ile kullanılan grafitinin uygulanması oldukça yaygınlaşmış, hatta sadece belediyelerle çalışan grafiti sanatçıları da olduğu görülmektedir.

Sürekli değişen, toplumsal hareketlerin etkilediği, teknolojinin çevrelediği günümüz yerel yönetiminde araştırma konusu olan Kadıköy Belediyesi misyonunu, ‘kültür ve sanat konularını temel alarak halkla ilişkiler faaliyetlerini’ gerçekleştiren belediyelerden biri olarak açıklamaktadır. Örneklem olarak seçilen bu belediyede; İstanbul’un yeni sayılabilecek semti orta sınıf ve sonraları üst gelir gurubunun yoğunlukla oturduğu, yeni yerleşime örnek site apartmanlardan oluşan bir yerleşim yeridir.

2. Kadıköy Belediyesi ve Grafiti Sanatçıları İle Yapılandırılmış Görüşme Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Kamuya açık alanlarda sergilenen grafiti ve mural sanatı, son yıllarda iletişim açısından yeni bir işlev üstlenmiştir. Belediyeler, hizmet götördükleri topluma bu sanatlar aracılığıyla mesajlar iletebilmektedirler. Sanatçılar da grafiti ve mural yoluyla o toplumda yaşayan bireylere duygu ve düşüncelerini ulaştırabilmektedir. Belediyeler, bazen düzenledikleri kampanyaları bu yolla duyurmakta, bazen de sanatçıların özgürce sanatsal üretim yapmalarına olanak sağlamaktadırlar. Kadıköy Belediyesinin, grafiti ve mural sanatlarından yararlanarak bir halkla ilişkiler uygulaması gerçekleştirdiği söylenebilir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu makale; Kadıköy Belediyesinin mural ve grafiti sanatçılarının yaptıkları eserleri kullanarak gerçekleştirdikleri halkla ilişkiler faaliyetlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Makalenin araştırma evreni; grafiti sanatını halkla ilişkiler aracı olarak kullanan İstanbul ilçe belediyeleri, örneklem ise; Kadıköy Belediyesidir. Makalede yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışma Kadıköy Belediyesinin, grafiti sanatçılarıyla grafiti sanatını kullanarak yaptıkları halkla ilişkiler faaliyetlerini incelemektedir. Görüşmecilere telefon, elektronik posta ve aracı kişiler yoluyla ulaşılmıştır. Görüşme süreci olumlu bir şekilde başlamış, e-posta ve telefon yoluyla ulaşılan görüşmeciler görüşmeyi kabul ederek dönüş yapmışlardır. Ulaşılamayan kişilere e-posta ve telefon yoluyla tekrar hatırlatma yapılmıştır. Görüşme süreci genel olarak hızlı ve olumlu bir şekilde ilerlemiştir. Mart 2018’de başlayan görüşme süreci, Mayıs 2018’de tamamlanmış, görüşmelerle eşzamanlı olarak da analizler yapılmıştır.

Görüşme öncesi görüşmecilere, görüşmelerin yalnızca bilimsel çalışma için kullanılacağı bilgisi iletilerek görüşmecilerin yazılı onayı alınmıştır. Görüşme metinleri, çalışmanın araştırma soruları çerçevesinde analiz edilmiştir. Görüşmeciler, Kadıköy

Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürü Mukadder Çetiz ve Belediye ile çalışan, Mural İstanbul Festivali kurucusu Esk Reyn, Furkan Nuka, Mr. Hure isimli grafiti sanatçılarından oluşmaktadır.

Çalışmada örnek olay biçiminde ele alınan yerel yönetimlerden Kadıköy Belediyesi'yle ilgili olarak aşağıda sıralanan araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

1. Sokak sanatıyla yerel yönetimlerde halkla ilişkilere yeni bir açılım ve yönlendirme kazandırmış mıdır?

2. Grafiti ve mural sanatçıları sanatı kullanarak yerel yönetimin mesajlarını duyurdukları gibi kendi bireysel düşüncelerini de aktarmışlar mıdır?

3. Sanat yerel yönetimde yaşayan yurttaşlarla belediye arasında bir bağ oluşmasına ve iletişim kurmalarına neden olmuş mudur?

4. Kenti de sanatın kullanımıyla sanatsal bölgelere çevirmek mümkün müdür?

5. İnsanlarla etkileşime geçmek için önemli bir iletişim gücü sağlayan sosyal medya hesapları, kurumların ve kişilerin bu alana daha fazla ilgi göstermesini sağlamış mıdır?

2.2. Bulgular

2.2.1. Kadıköy Belediyesi

2.2.1.1. Kadıköy Belediyesinde Grafiti Sanatının Kullanımı

Kadıköy Belediyesi, 2012 yılı itibariyle murallerin “*kapsamlı bir şekilde duvarlara yerli ve yabancı sanatçılarla, gönüllülük esasıyla*” uygulandığını “*Öncelikle duvar tespiti yapıyoruz, çalışılabilir bir duvar var mı? Sonra sanatçı araştırması yapıyoruz. Sanatçılarla duvarlar arasında eşleşme yapıyoruz. Çünkü sanatçılar duvar tercihi yapabiliyorlar. Hem boyut açısından, hem bulunduğu nokta açısından bu onlar için çok önemli. Bu eşleşmelerden sonra bir program başlatıyoruz.*” (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) biçiminde aktararak grafiti sanatının kullanımından bahsetmiştir. Mural çalışmalar yapıldığı yer itibariyle bina cephelerine uygulanması gerekliliğinden ve bunun için bina sahiplerinden Halkla İlişkiler Birimi aracılığıyla izin almaları gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu sanattan yararlanmadaki amaçlarını ise ‘kamusal alan’ kullanımı ve ‘sanatçıların desteklenmesi’ gerekliliğinden uygulamaya koyduklarını (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) ifade etmiştir.

Belediyenin bu yaklaşımı ile yaptığı çalışma, halkla ilişkilerin “*hedef kitlede istenilen algıyı yaratma*” amacını çağrıştırmaktadır; kurum kamusal alanı sanatsal üretimlerle değerlendirme biçimi ile grafiti sanatçıları desteklediğini göstererek sanata ve sanatçıya karşı gösterdikleri olumlu tavır ile imaj ve itibar yaratmayı hedeflemektedir.

2.2.1.2. Grafiti Sanatının Kullanılmasına İlişkin Karar Süreci

Kentsel Tasarım Müdürlüğü bu sanatın kullanılmasına karar veren merci konumundadır. Yetkili kişi olan Kentsel Tasarım Müdürü Mukadder Çetiz, “*Öncelikle duvar tespiti yapıyoruz, çalışılabilir bir duvar var mı? Sonra sanatçı araştırması yapıyoruz. Sanatçılarla duvarlar arasında eşleşme yapıyoruz. Çünkü sanatçılar duvar tercihi yapabiliyorlar. Hem boyut açısından, hem bulunduğu nokta açısından bu onlar için çok önemli. Bu eşleşmelerden sonra bir program başlatıyoruz. İşte onların ihtiyaçlarının karşılanması, hangi tarihlerde nerelerin yapılacağı ve bu ikisi arasında o duvar sahiplerinden yazılı olarak halkla ilişkiler birimimiz aracılığıyla yazılı izinler alıyoruz.*” (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) biçiminde süreci aktarmıştır.

Görüşülen örneklem kapsamında görüşmecisi Kadıköy Belediyesinde hem halkla ilişkiler birimi hem de Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü bulunduğu anlaşılmaktadır, ancak grafiti sanatının kullanımına ilişkin faaliyetlerin ve sürecin yürütülmesi, karar mekanizması

gibi konular Kentsel Tasarım Müdürlüğü üzerinden yürütülmektedir. Birim mural yapılacak bina sahipleri ile kurulacak iletişimi sağlamakta ve izin süreçlerini de yürütmektedir.

2.2.1.3. Kadıköy Belediyesinin Grafiti Destekli Projeleri

Mural İstanbul Festivali'yle her yıl bir etkinliğin düzenlendiğini söyleyen yetkili; bu festivalle her yıl yerli sanatçıların tanıtıldığını, yabancı sanatçıların da nitelikli işlerinin Kadıköy'de sergilendiğini (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) belirtmiştir. Ayrıca belediye çevresinde daha önce bireysel olarak yapılmış pek çok grafiti çalışması bulunduğu bahsetmiştir.

2.2.1.4. Sanatçıların Çizecekleri Konular, Çalışma Dönemlerinin Belirlenmesi Süreci

Kadıköy Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürü Mukadder Çetiz, grafiti konularının belirleneceği aşamada grafiti sanatçılarının öneri kabul etmediğini *“Biz önermiyoruz aslında bu sanatçılar asla böyle bir şeyi kabul etmiyorlar!”* diyerek bir kamu kurumu olmaları sebebiyle hizmet götördükleri vatandaşın da işleri beğenmesi gerekliliğinin altını çizmektedir. Bir bakıma sanatçıların çizecekleri konuların belirlenmesinde sanatçılardan pozitif mesaj içeren, umut veren, neşe, mutluluk gösteren ürünler vermelerini ancak asla bir baskı unsuru olmadan tavsiye niteliğinde istediklerini (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) belirtmiştir, Kadıköy Belediyesi, festivalin çalışma dönemi ve süresinin grafiti sanatçılarıyla ortak noktada buluşarak karar alındığını söylemiştir.

Kadıköy Belediyesi, Unicef Türkiye ve National Geographic'in desteklediği eğitim konulu çalışma örneği, “Kızlara Ses Ver” kampanyası ile Türkiye’de kız çocuklarının okutulması ve eğitime devam etmesi konusunda davranış değişikliği ve kamuoyunda farkındalık oluşturma (milliyet.com.tr, 2021) hedefiyle 2014’te Nobel Barış Ödülü almış Malala Yousafzai’nin resmiyle grafiti sanatçısı Highero tarafından Kadıköy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin duvarlarına uygulandı.

Görsel 4. “Kızlara Ses Ver” Kampanyası

Kaynak: milliyet.com.tr, 2021

Malala, eğitim ile birlikte anılmaktadır. Çalışmada, Malala’nın yüzünde “Peace, love, stop war” gibi savaş karşıtı, barış söylemlerinin olduğu iletinin yanında ‘Bir çocuk, bir öğretmen, bir kitap ve bir kalem dünyayı değiştirebilir’ sloganı bulunmaktadır. Bu çalışmayla belediye ve grafiti sanatçısı Highero sosyal sorumluluk yaklaşımıyla toplumsal konulara dikkat çekerek mesajını iletmiştir.

Görsel 5. Barış Manço Çalışması

Kaynak: kadikoybelediye.wordpress.com,_2021

Bir başka çalışmada ise, Kadıköy Moda semtiyle ismi özdeşleşen Barış Manço ve çocuklara özel yaptığı program sebebiyle her zaman çocuklarla ismi anılan sanatçının grafitili çalışması 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda Barış Manço Kültür Merkezi duvarına yapılmıştır. Kadıköy Belediyesi Çocuk Etüt Merkezi öğrencileriyle grafiti sanatçısı Esk Reyn öncülüğünde duvara yapılan çalışmada “Kadıköylü olma” vurgusunun yanında Kadıköy Belediyesinin sosyal medya hesabının tanıtıldığı görülmektedir.

2.2.1.5. Grafitilerin Duvarda Kalma Süresi

Mukadder Çetiz, Kadıköy Belediyesi tarafından yıkılan veya silinen bir grafiti çalışmasının olmadığını, Mural sanatçıların söylemleri ve yönlendirmelerine göre çalışmaların duvarda bırakıldığını (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) ifade etmiştir. Grafiti ürünlerinde kalıcılık çok olanaklı değildir; iklim koşulları, binaların daha fazla yağış alan veya güneş alan cephelerine uygulanması, kentsel dönüşüm, uygulandığı yer gibi pek çok faktör nedeniyle üstüne yeni çalışmaların yapılması gerekebilir.

Çetiz, “*Şu ana kadar yapılıp da bizim tarafımızdan yok edilen, yerine yeni bir şey yapılan yok ama ileride belki çok daha fazlası olduğunda o duvarları değerlendirebiliriz sahipleri izin verirse eğer.*” diyerek belediyenin halkın görüşlerini öğrenmeye ve onları tanımaya yönelik halkla ilişkiler faaliyetini yürüttüğünü göstermektedir.

2.2.1.6. Grafiti Sanatçlarına Ödenen Ücret ve Malzeme Kullanımı, Mekan Seçimi

Kadıköy Belediyesi, tüm grafiti ve mural çalışmalarının gönüllülük esası ile yapıldığını ancak sanatçıların ihtiyaçlarının ve masraflarının belediye tarafından karşılandığını belirtmiş “*Sanatçıların çalışacağı duvar ve binalar önemli, açı önemli onlar için, büyüklük önemli.*” (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) diyerek mekan seçimine ilişkin konuyu detaylandırmıştır.

Görüşülen belediyede, *çalışma karşılığında sanatçılara bir bedel ödeniyor mu?* sorusuna verilen yanıttan grafiti sanatçılarına bir bedel verilmediği anlaşılmaktadır.

2.2.1.7. Halktan Şikayet veya Beğeni Alımı

Görüşmelerde halktan şikayet ya da beğeni alıp almadıklarına ilişkin soruya Kadıköy Belediyesinden Çetiz; halktan büyük oranda olumlu geri dönüş aldıklarını, sadece bir çalışmadaki figürlerden –korktuğu- rahatsız olunduğuna dair bir eleştiri aldıklarını bunun da bir zaman sonra sevildiğini “Kadıköy’de artık telefon edenler var -Bizim de duvarımıza mural yapın- diye. Çok seviliyor tabi ki ama öyle olmuyor o iş çünkü o sanatçılar her zaman her duvara çalışmıyorlar.” (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) sözleriyle aktarmış ve halktan gelen geri dönüşlerin olumlu yönde olduğuna dikkat çekmiştir.

Kurumlarda halkla ilişkiler faaliyetlerinin başarısı yapılan faaliyetlerin hızlı bir şekilde halka ulaştırılması, onların fikrinin alınması, dilek, istek ve şikayetlerin değerlendirilmesiyle kurulacak çift yönlü iletişime dayanan bir anlayışla sağlanmaktadır. Bu bağlamda, Kadıköy Belediyesinin uygulattığı grafiti çalışmalarına gelen geri bildirimlerin olumlu olması, başarılı bir halkla ilişkiler çalışması gerçekleştirildiğinin göstergesidir.

Kadıköy Belediyesi, “yapılan grafitilerle ilgili emniyetle bir probleminiz oluyor mu?” sorusuna “tüm yasal izinleri aldıklarını.” (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) belirtmiştir. Ayrıca, belediye ile grafiti sanatçıları arasında bir uyuşmazlık durumu olmadığını aktarmıştır.

2.2.1.8. Sanatçıların Uygulamalarının Halka Aktarılış Biçimleri

Kadıköy Belediyesi, yapılan çalışmaları vatandaşa “hem sosyal medyadan, hem Kadıköy Gazetesi’nden paylaşıyoruz, ulusal basın ilgi gösteriyor. Bizim bu festivalimiz yıllarca büyük kanallarda, uluslararası yayınlar da dahil pek çok yerde haber oldu.” diyerek Belediyenin dijital platformları ve basılı yayınlarını aktif olarak kullandığını belirterek “Mural İstanbul” isimli festivalin “Marmara Belediyeler Birliği”nden birincilik ödülü aldığını (Mukadder Çetiz ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) eklemiştir. Belediyelerin uyguladığı kararlarla yürüttüğü faaliyetlerin vatandaşlara duyurularak kamuoyuna yönelik yürütülen faaliyetler halkla ilişkilerde tanıtma işlevini kapsamaktadır. Sanatçıların uygulamalarının halka aktarılış biçiminde kullanılan yöntemlerden medya ilişkileri, basın bülteni (bkz.görsel 6), faaliyet raporları, festivaller gibi uygulanan yöntemler Kadıköy Belediyesi tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

Görsel 6. Kadıköy Belediyesi Bülteni

Kaynak: Ömür Kınay arşiv, 2018a

2.2.2. Belediye ile Çalışan Grafiti Sanatçıları

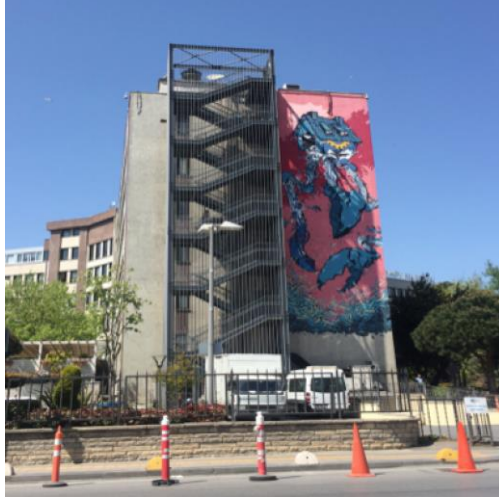
2.2.2.1. Grafiti Sanatçılarının Bu Sanatla İlişkilerinin Başlaması ve Gelişme Süreci

Görüşmelerde, grafiti sanatçılarından Mr. Hure, grafitiye başlama sebeplerini grafitinin en yaygın icra edilme sebepleri arasında sayılabilecek var olma çabası ve illegal yapılan grafitinin verdiği adrenalini duygusuyla *“Başladığım dönemde yaşım çok küçük olduğu için biraz daha var olma çabası. Bir şey yapabilmek yani, ne oluyor yaşımda ne yapıyor? Futbola sarıyor futbolla bir yere gelmeye çalışıyor. Bir başkası dansa merak sarıyor, dansla bir yere gelmeye çalışıyor. Benim başlama sebepim de grafitiyle bir yere gelmek değil: “İsyan”...isyandan kastım da kendini kanıtlama çabası.”* (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) olarak sıralamıştır. Mural İstanbul kurucusu, grafiti sanatçısı Esk Reyn ise *“1995 yılında Cartel grubu çıktıktan sonra pek çok insan break dans, grafiti, hip hop kültürü birçok alanda belirmeye başladı. Ben de Pendik’te birkaç görüntü görmüştüm ilk gördüğüm görüntü “tuzak ve kabus” grafitisiydi”* diyerek o dönem büyüdüğü semtte Hip-Hop kültürünü icra eden birkaç kişiden biri olduğunu aktarmış, üretmenin ve beğenilmenin verdiği özgüvenin kendini ifade etmesini kolaylaştırdığını bu sebeple grafitiye başladığını (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) söylemiştir. Nuka, 2002-2003 yıllarında ortaokul zamanında grafitinin ne olduğunu öğrenmek ve uygulamaya başladığı zamanı ise 2008 olarak belirleyerek bir ayrıma gitmiştir. Nuka, grafitili ürünler verdikçe yaptığı çizimlerin stil olma yolunda ilerlediğini düşünüp, bunu grafiti sanatı çerçevesinde icra edebileceğini ifade etmiştir (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018). Grafiti sanatçılarının bu sanatla uğraş vermelerinin sebeplerinin kişisel olarak farklılaştığı görülmektedir.

2.2.2.2. Grafiti Sanatçısı Esk Reyn, Mr. Hure ve Nuka’nın Kadıköy Belediyesi ile Olan Çalışmaları

Esk Reyn, Mr. Hure ve Nuka isimli grafiti sanatçıları birlikte iş yapma teklifinin belediye tarafından yapıldığını ve sonrasında kendi isteklerine göre şekillendiğini belirtmiştir. Esk Reyn, organizatörü olduğu ve Kadıköy Belediyesi ile birlikte yürüttüğü Mural İstanbul adlı etkinliğe katılan sanatçıların yapacakları çalışmalar konusunda belediyenin tercihi grafiti sanatçısına bıraktığını (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) aktarmıştır.

Kadıköy Belediye binası üzerine Mural İstanbul Festivali (2015) kapsamında grafiti sanatçısı Nuka tarafından yapılan mural Türkiye’de resmi bir kuruma yapılan ilk mural olma özelliği (www.bigumigu.com, 18.06.2021) taşımaktadır. Nuka, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesinden, sokak sanatı ile ilgileniyor, illustrator yurtiçi ve dışında birçok festivale katılan Nuka, grafitiyle tanışmasını *“Başlangıç tarihimde aslında 2008 demek daha mantıklı oluyor ama ilk tanıştığım tarih 2002 oluyor.”* (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) diye yanıtlamıştır. Belediyenin bina cephesine eski evleri ile denizle olan bağıyla bilinen Kadıköy’ü ifade eden “yuva” (bkz.görsel 7) temalı çalışma yapmıştır.

Görsel 7. Kadıköy Belediye Binası, Grafiti Sanatçısı Nuka Tarafından Yapılmış Mural

Kaynak: Ömür Kınay arşiv, 2018b.

Kadıköy Belediyesinin duvarlarına üç ayrı mural sanatçısı tarafından resimler yapıldı. Belediye cephesine mural yapan sanatçılardan Esk Reyn, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Heykel Bölümünden mezun 87 doğumlu sanatçı, grafitiyle olan bağına *“1995 yılında Cartel grubu çıktıktan sonra pek çok insan break dans, grafiti, hip hop kültürü birçok alanda belirmeye başladı. Ben de Pendik’te birkaç görüntü görmüştüm ilk gördüğüm görüntü ‘tuzak ve kabus’ grafitisiydi.”* (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) diye belirtmiştir. Esk Reyn belediye bina cephesine geleceğin yaşam alanlarını ve tasarımlarını anlatan fütüristik bir çalışma (bkz.görsel 8) yaptı.

Görsel 8. Grafiti Sanatçısı Esk Reyn’in Mural İstanbul Kapsamında Uyguladığı Mural

Kaynak: Instagram.com/kadikoybelediye, 2021

Grafiti sanatçısı Mr. Hure bu sanatla olan ilişkisini *“Grafitiyle tanışmam 1999 yılında başladı. İlk başladığımda yaptığım şeyin grafiti olduğunu da bilmiyordum, sadece bir lakap bulup etrafa imzama atıyordum. İlk grafitimi 1999 yılının sonuna doğru yaptım. Güngören’de çocukluk arkadaşlarım bir gün geldi herkesin elinde kalem bir lakap yazıyor.”* (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) diyerek aktarmıştır. Sanatçı Karadeniz Teknik Üniversitesi İşletme mezunu, 2017 yılındaki Mural İstanbul Festivali’nde soyut bir çalışma (bkz.görsel 9) yapmıştır.

Görsel 9. Grafiti Sanatçısı Mr. Hure'nin Mural İstanbul Kapsamında Uyguladığı Mural

Kaynak: Instagram.com/muralistanbul, 2021

Kadıköy Belediyesi ile iş üreten sanatçılardan Mr. Hure, “*grafitiyi son 4 yıldır (2018) meslek olarak yaptığımı.*” söylemiştir. Esk Reyn, “*hem işim, hem mesleğim, hem hobim.*” diyerek kendisini ifade etmiştir. Nuka ise “*meslek olarak yapmıyorum mesleğim var illüstratörüm grafiti benim için bir hobi.*” diyerek bu sanatı meslek olarak yapıp yapmadıkları sorusunu yanıtlamışlardır.

Belediye ile yapılan işlerde, önerinin belediyeden mi kendilerinden mi iletildiğine dair soruya ise; Esk Reyn, “*Benim kendi işlerim ayrı, belediyeye olan Mural İstanbul kapsamında yaptığım festival organizasyon olarak ayrı işim var.*” (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018). Mr. Hure, “*Belediyeden öneri geliyor veya araçlar oluyor, ‘belediyede bir kanalımız var bu işe sıcak bakabilirler bir proje hazırlayın getirin’ şeklinde de olabiliyor. Bazen de belediye direkt başvuruyor iletişime geçiyor, ‘festival düşünüyoruz gelip boyamak ister misiniz?’* (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) biçiminde teklifler geldiğini belirtmiştir. Nuka ise, “*belediye ile çalışırken festival teklifiydi belediye çalışmalarımı beğenmiş teklif ettiler; Mural İstanbul 2015 yılında Kadıköy Belediye binasının bir cephesini boyadım öyle bir imkanım oldu. Metrobüs çıkışındaki duvarı boyadım.*” (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) şeklinde aktarmıştır. Görüşmelerden anlaşıldığı üzere sanatçılar iş olarak veya hobi olarak bu sanatla uğraş vermekte ve belediye ile yapılacak iş konusunda teklifin kimi zaman belediyeden kimi zaman da sanatçılardan geldiği görülmektedir.

2.2.2.3. Yapılan İş Karşılığında Bedel Alınması

Grafiti sanatçıları ve belediye arasındaki ilişkinin işleyişinde belediye ile grafiti sanatçıları arasındaki ücret ilişkisinde; Esk Reyn alınan bedelin masraflarla neredeyse aynı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu soruya festivalin yürütücüsü olduğundan dolayı “*Eskreyn olarak ayrı Mural İstanbul organizasyonu olarak ayrı cevap vermem gerekiyor. Evet, çünkü yaptığımız bir iş, bazen 2-3 hafta bazen aylarca sokakta oluyoruz. 2015’deki festivalde 3 ay sokaktaydım. 2012 yılından beri Mural İstanbul Festivalini her yaz yapıyorum ve kendi işlerimi bırakıyorum. 2010’da bu festivalin yarısına kadar hiçbir şekilde ücret kabul etmedik gönüllü olarak, yarısından sonra bunu bir işe çevirdik ve bir yıl içerisinde ilgilendiğimiz işin karşılığını alıyoruz. Emegimizin karşılığını karşılamaya çalışıyorlar ama henüz o sistemi tamamen oturtamadık.*” Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) biçiminde yanıtlamıştır.

Grafiti sanatçısı Nuka ise ücretsiz çalıştığını söylemiştir. Mr. Hure “*Bazı işler karşılığında bedel alıyoruz bazısında gönüllü oluyoruz yapılacak işe göre değişiyor. Mesela Kadıköy’deki Mural Festivali için bir bedel ödenmedi. Masraflarım karşılandı*

gittim duvarı boyadım çıktım. Ama başka bir belediye işlemlerinde boyadığım zaman yani konu veya bir şey varsa kompozisyon varsa bedel bekliyorum açıkçası bedel de alıyorum.” biçiminde bedeli kendi talep ettiğini (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) ifade etmiştir.

Belediye destekli çalışmalarda “*Bir bedel alınıyor mu?*” sorusuna sanatçılar, masraflarının karşılandığını, Mural İstanbul kapsamında bir bedel verilmediğini belirtirken, belediye görüşmecisi ise gönüllülük esasına dayalı bir iş olduğunu ancak sanatçıların masraflarının karşılandığını belirtmiştir. Bu bağlamda yönetsel kararlar alınırken, kültür ve sanat faaliyetlerinin sürekliliği ve sanatçıların desteklenmesi için grafiti sanatçıların malzemelerinin alımının yanında iş karşılığı ücret verilmesi önerilir.

2.2.2.4. Grafiti Sanatçıların İcrası ve Sınırlılıkları

Yerel yönetimler halka aktarmak istediği grafitili iletilerin konusunun ne olacağı hususunda bir takım sınırlılıklar getirebilmektedir.

Mr. Hure, yaptığı işlerde zaman zaman sınırlama olduğunu; “*Türkiye’de yaşıyoruz. Türkiye’de belediyelerin üst düzey yöneticilerinin grafiti hakkında çok bilgisi yok. İlk başta zaten yaptığımız şeyi anlatmaya çalışıyoruz ardından görmedikleri şeyi kağıtta gördüklerinde de anlamış olmuyorlar. ‘Bu duvarda nasıl olacak?’ şeklinde düşünülebilir. Onun dışında bazı belediyelerin olaya bakış açısı açık bazılarının ki kapalı. Mesela istiyorlar ki insanlar sevsin, insanların sevdiği grafitiler genelde grafiticilerin özgür işleri ama belediye diyor ki ‘ben bunu karşılıyorsam bunun yerine çiçek böcek çizelim’ ya da ‘Fatih Sultan Mehmet çizelim’ veya ‘İstanbul köprüsünü çizelim’* (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) örnekleriyle aktarmıştır.

Türkiye’de belediyelerdeki üst düzey yöneticilerin grafiti hakkında çok bilgisi olmadığından konuyu öğrenme isteği nedeniyle soruları olmaktadır. Esk Reyn, belediyelerin konularını merak ettiğini ancak karışmadığını “*Sadece merak ediyorlar.*” diyerek (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme 19.04.2018) yanıtlamıştır.

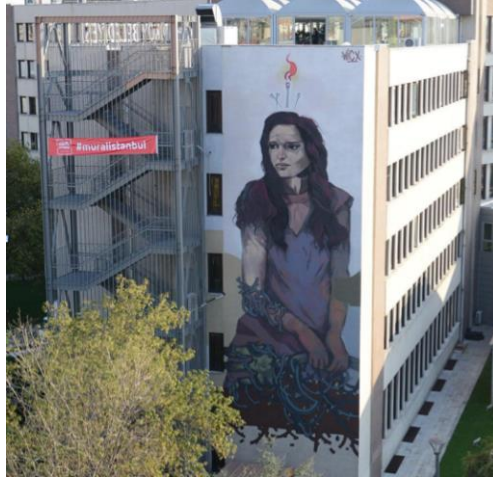
Nuka ise hiçbir sınırlama olmadığını “*Sınırlarımı çizdiğim için, sınırlarım da net olduğu için bir teklif geldiğinde çok net olabiliyorum. Kafamda kurduğum şey çok net. Hiç müdahale etmediler eskizlerime, çizimlerime direk kabul ettiler ben de uyguladım.*” (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) ifadesiyle detaylandırmıştır. Nuka, Kadıköy Belediyesinin muralini yapmış ve Türkiye’deki kamu binasına yapılmış ilk grafiti örneğini vermiştir. Yerel yönetim birimlerinden belediyeler kamusal alanlar söz konusu olduğu için yapılacak grafitileri kontrol etmek isteyebilir çünkü çalışmalar hem belediyeyi temsil edecek hem de kamuya açık alanda olacağı için halkın beğenisi de göz önünde bulundurulabilir; kurumun da yapılacak işi önceden bilmesi ve incelemesi sonrasında yaşanabilecek bir kriz oluşmaması nedeniyle gereklidir.

Belediyelerle yapılacak işte temanın belirlenmesi belediyeden belediyeye değişiklik göstermektedir, örneğin Kadıköy Belediyesi çizilecek konuyu grafiti sanatçılarına bırakıp daha soyut çalışmaları da kabul ederek onlara özgürlük bırakmaktadır. Grafiti sanatçılarıyla yapılan görüşmelerde veya grafiti konulu belgesellerde sıkça rastlanan, grafiti isteyen kişilerin İstanbul’un resmedilmesi, İstanbul’un sembelleri, İstanbul silüeti gibi görsellerin istendiği yönündedir. Yönetmen Sezer Ağgez’in 2015 yılında çektiği “*Tar’iz gri Şehrin Renkli Çocukları*” kısa belgesel filminde grafiti uygulayan sanatçıların yanına gelen vatandaş “*ecdadımızı çizsenize bunlarla uğraşacağımıza*” diyerek grafitinin kimi zaman anlaşılmadığının örneğini vermiştir.

Nuka ise çizeceği grafiti çalışmasından önce kısa hikayeler yazdığını ve çizimlerini de o hikayelerden yola çıkarak oluşturduğunu “*hikayenin üzerine çizimi kurguluyorum*”

mekanını ise çalışmanın ertesi gün silinebilme ihtimali olduğundan “*Fotoğraf açısına göre belirliyorum. Çünkü grafiti en aktif fotoğraf olmuş vaziyette çünkü boyuyorsunuz ve ertesi gün geldiğinizde bulamayabiliyorsunuz.*” diyerek iş bittikten sonra çektiği fotoğrafın açısına göre (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) belirlediğini belirtmiştir. Esk Reyn, çizim yaptığı yerleri ve zamanı “*Geceleri boyamayı tercih ediyorum. Daha az insan oluyor konsantre olup işi rahat tamamlıyorum.*” diyerek uygulama esnasında insanların olmadığı alanları ve vakitleri tercih ettiğini, bazen de izinli alanlarda çalışmalar yaptığını (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) aktarmıştır. Mr. Hure de Nuka gibi fotoğraf açısına ve lokasyona öncelik verdiğini (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) ifade etmiştir.

Görsel 10. Grafiti Sanatçısı Wicx’in Mural İstanbul Kapsamında Uyguladığı Mural Çalışması

Kaynak: Instagram.com/kadikoybelediye, 2021

Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü’nden olan sanatçı Wicx, uzun yıllardır sokak sanatı ile ilgili çalışmalar yürütüyor. Yurtiçi ve yurtdışından birçok sokak sanatı festivaline ve sergiye katılıyor. Wicx “Organik Yaşam” (marmarahaber.gov.tr, 2021) temalı çalışmalarıyla biliniyor. Kadıköy Belediye binasının bir cephesinde kadın figür çalışması bulunmaktadır.

Esk Reyn, çalışma yaptığı duvarlarda yeniden yerleştirme yapmayı “*O duvara el koymayı seviyorum*” diye belirtmiş ve “*Ben mümkün olduğunca gidip yenisini yaparak ne kadar ciddi, ne kadar benim için önemli olduğunu belirtmeye çalışıyorum.*” (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) diyerek bir bakıma işin süresini de kalıcılığını da kendi belirlemektedir. Nuka, grafitinin duvarda kalmasına ilişkin “*Bunun grafiti kültüründe bir ismi var ‘cross!’³ grafitide iletişim kurmak çok önemli, tamamıyla egoyla alakalı benim tercihim iletişim kurmaktan yana.*” diyerek grafitinin duvarda kalma süresinin de mekan sahiplerine göre değiştiğini (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) söylemiştir. Mr. Hure genellikle çalışmalarını, üstüne yenisini yaparak kapattığını “*Duvar ve lokasyon çok güzelse, işten sıkıldıysam, eskidiyse iş, tekrar üstüne yapabiliyorum ama bir başka grafiti sanatçısı yapamaz. Bu zaten grafitide bir kavga sebebi, bir düşmanlık belirtisi oluyor. Onun dışında grafitilerin ömrü Türkiye’de az. Mesela yurtdışında 30 yıllık çalışma gördüm, bizde en fazla 7-8 yıllık işler vardır. Onun dışında grafitilerimizi belediye kapatabiliyor, vatandaşlar kapatabiliyor, işten rahatsız olanlar kapatabiliyor, gidip üstüne yazı yazanlar oluyor. 30 yıl kalmış grafiti örneği Paris’te var hatta Fransa’da özel cam*

³Cross: Yapılmış bir grafiti çalışmasının üzerine çizim yaparak onu bozmak (Fidan, 2009, s. 62).

gibi bir şeyle kapatıldı. Bizzat gördüğüm çalışma ise 1992 Berlin Kreuzberg’de AmokOne grafitisi duruyor.” (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) şeklinde grafitinin kurallarını ve kalıcılık durumunu aktarmıştır.

Grafiti sanatçılarıyla yapılan görüşmeler sonucu kişisel hırslarla işlerin kapatılmasının dışında yerel yönetimlerce de kamuya açık alanlarda yapılmış işler kapatılıp, silinebiliyor. Bir halkla ilişkiler faaliyeti olarak sokak sanatı ve grafitiden faydalanıp uygulatırken kimi zaman da yerel yönetimce kaldırılabilir. Halkla ilişkiler çalışmaları kapsamında yürütülen faaliyetler kurumu temsil eder. Kurum içinde ayrı birimlerde ayrı uygulamaların olmaması gerekmektedir. Kurumlar, bir grafitili çalışmayı ve uygulayıcısını maddi ve manevi desteklerken bir diğer sanatçının işini izinsiz silerse krize sebep olabilecektir.

2.2.2.5. Grafiti Sanatçılarının Eserlerine Yapılan Feed-Back

Grafiti sanatçıları eserlerini icra ettikten sonra getirilen yorumlara ilişkin; Mr. Hure, belediyelerden yetkili kişilerin yaptığı soyut çalışmaları anlamlandıramadığını *“En yakın örnek benim yaptığım abstract işlerde. Anlamaları çok zor oluyor, görsel olduğunda devasa boyutlardaki çalışmalara gıpta ile baktıklarını”* (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) söylemiştir. Nuka, olumlu görüş aldığını *“Kadıköy Belediyesi’yle çalıştım ve hep olumlu geri dönüşler aldım. Birebir iletişim halinde olduğumuz için; hatta Belediye Başkanı bizi çok güzel ağırlıyor bire bir yüz yüze sohbet ediyor bizimle. O konu çok hoşuma gidiyor. Seviyor değer veriyor yani.”* biçiminde (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) belirtmiştir. Esk Reyn, etkinliklerden genelde mail yoluyla olumlu geri dönüş aldığını ve üzerine *“belediyelerden davet aldığını”* (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) belirtmiştir.

Görüşmeciler grafiti sanatçılarından çoğunlukla memnuniyet belirtilen, olumlu geri dönüşlerin alındığı anlaşılmaktadır. Nadiren de olsa uygulanan işe göre sonuçlar farklılık göstermektedir. Sanatçıların icra ettiği projeler sonrasında ortaya çıkan ürünlerin kalitesinin artırılması için sanatçıya verilen desteğin artırılması, motivasyonunun sağlanması sürdürülebilirlik açısından gereklidir.

2.2.2.6. Grafiti Sanatçılarıyla Sosyal Medya Kullanımları ve Mesleki Örgütlenme

Günümüzde dijital platformlar ve sosyal medya küreselleşen dünyada vaz geçilmezlerimiz arasında olmaktadır. Grafiti sanatçıları da yaptığı işleri sosyal medyadan paylaşmaktadır. Grafitide kalıcılık yoktur, eserler insan eliyle silinirse bile hava şartları gibi olumsuz koşullar sebebiyle bir zaman sonra silenecek veya solacaktır. Sosyal medya hesapları ile paylaşılan işler kalıcı hale gelmektedir. Konuya ilişkin Esk Reyn, çalışmalarını sürekli paylaştığını bunun sebebinin de grafiti sanatının fotoğrafa döndüğünü, insanların şehirlerde gezmediği sürece bu mecralarda grafitiyi gördüğünü ancak *“İnsanlar Instagram’da paylaşmak için gelip fotoğraf çekip arka plan yapmaya başlayınca 1 like (beğeni), 2 like derken hoşuna gidiyor, fakat artık yaparken araya girip fotoğraf çektirip, devam et.”* (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) diyenlerin olduğundan bahsetmiştir. Nuka, işlerini sosyal medyada sergilediğini, artık yaygın olan yöntemin bu olduğunu *“Zaten sergilemek için bu işi yapıyor. Kendi isimlerinin duyurulması amacı olduğu için sosyal medya bu iş için çok büyük bir araç. 1980’lerdeki tren boyaması gibi düşünüyorum. O zaman sosyal medya yok. İnsanlara iletmek zorundasın. 1980’lerde trenler o görevi görüyor ve bence Instagram yeni dönemin treni gibi.”* (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) diyerek benzeşme yoluna gitmiştir. Mr. Hure, çalışmalarını paylaşırken seçici olduğunu ilave etmiştir.

Esk Reyn, organize ettiği Mural İstanbul etkinliğini “*Festival bizim dünyaya açılan kapımız!*” (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) diyerek uluslararası bu sanata emek vermiş kişilerle bağlantıda olduğunu aktarmıştır. Nuka, yurtdışından davet alıp katıldığı çeşitli festivaller aracılığıyla diğer sanatçılarla iletişim kurabildiğini (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) belirtmiştir. Mr. Hure, ülkemize gelen sanatçılarla burada, kendisinin gittiği ülkenin sanatçılarıyla orada grafiti çalışmaları yaparak biraraya geldiği ve iletişim kurduğunu ancak bunun yanı sıra sosyal medyadan da iletişimde olduğunu “*İnternet öyle bir hal aldı ki dünyanın diğer ucundaki insanla iletişime geçebiliyorsun. O yüzden daha rahat yabancı insanlarla boyayabiliyoruz.*” (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) biçiminde dünyadaki grafiti sanatçılarıyla olan ilişkilerinden bahsetmiştir.

2.2.2.7. Grafiti Sanatı, Sanatçılar ve Topluma İlişkin Değerlendirmeleri

Nuka, geçmişten bu yana pek çok sanatçıyı örnek aldığını ancak grafiti sanatçısı Toast’u sevdiğini (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) ifade etmiştir. Esk Reyn, Ben Delta adında Fransız bir grafiti sanatçısını örnek aldığını (Esk Reyn ile yüz yüze görüşme, 19 Nisan 2018) aktarmıştır. Esk Reyn, sanatının “*Bir kısım tarafından çok doğru algılanıyor yani genellikle mimarlar çok iyi anlıyor çalışmalarımı, formları şehirden aldığım için onlara yakın geliyor.*” demiş ancak onların dışında birçok insan tarafından anlaşılmayacağını, kalan kesimden bir kısmının anlamaya çalıştığını ve uzay gemisi, robot gibi birtakım nesnelere benzettiklerini (Esk Reyn, 19.04.2018) ifade etmiştir. Nuka ise grafitiyi gören kişinin mesajı alıp almadığını çok önemsemediğini, hatta mesaj verip vermeme gibi bir durumunun da olmadığını “*Style Wars*” denen belgeseli izlemiştir. *Orada çocuk annesine; ‘Ya anne bana kızılıyorsunuz da ben bunu senin için ya da sizin için yapmıyorum. Ben bunu grafiti yapan başka bir arkadaşım için yapıyorum.’* (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018) sözleriyle detaylandırmıştır. Mr. Hure, herhangi bir sanatçıyı örnek almadığını beğendiği sanatçılar olduğunu ve onların peşinden gittiğini, Zephyr gibi sanatçıları beğendiğini (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018) söylemiştir.

Mr. Hure, mesajının iletilmesini yaptığı işe ve kişiye göre değiştiğini, bazı grafitiler dışında bir mesaj kaygısı olmadığını, amacının kendini mutlu etmek olduğunu “*İşe göre değişiyor. Bazı mesajlarımda direkt mesaj yazdığım oluyor ‘savaşma sanat yap’ veya ‘bu benim dünyam’ gibi. Bazen insanlara bir şey demek gerekiyor. Ama onun dışında hiçbir mesaj kaygım olmuyor. Sadece duvarı boyayayım kendimi mutlu edeyim. İnsanlar mutlu oluyorsa da daha çok mutlu oluyorum ama ilk amacım kendimi mutlu etmek*” biçiminde ifade etmiştir (Mr. Hure ile yüz yüze görüşme, 04 Mayıs 2018). Nuka ise grafitiyi gören kişinin mesajı alıp almadığını çok önemsemediğini, hatta mesaj verip vermeme gibi bir durumunun da olmadığını aktarmıştır (Nuka ile yüz yüze görüşme, 05.05.2018).

Görsel 11. Mural Haritası

Kaynak: seyahatimgeldi.com, 2021

Kadıköy Belediyesi tarafından organize edilen Mural İstanbul Festivali'nde 2012-2015 yılları arasında 25 yabancı, 7 İstanbullu sanatçıyla 30'a yakın dış bina cephesi boyanmıştır (marmarahaber.gov.tr, 2021). Çeşitli mecralarda mural haritaları oluşturulmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada görüldüğü gibi sokak sanatıyla yerel yönetimlerde halkla ilişkilere yeni bir açılım ve yönlendirme kazandırılmıştır. Sanatçılarla kurulan ilişkilerde sanatçılara özgürlük tanınmış ve Kadıköy Belediyesi ilçesinde yaşayan vatandaşların sanatla iletişim kurmalarına olanak tanınmıştır.

Grafiti ve mural sanatçıları bu sanatı kullanarak yerel yönetimin mesajlarını duyurdukları gibi; toplumsal sorumluluk yaklaşımıyla besledikleri bireysel düşüncelerini sokak sanatı aracılığıyla aktarmışlardır.

Kadıköy Belediyesi toplum ve gençlerle iletişim kurmada, sanat aracılığıyla kentin estetik dokusunu zenginleştirme ve sosyal yaşamı canlandırmayı başarmıştır. İnsanlarla etkileşime geçmek için önemli bir iletişim gücü sağlayan sosyal medya hesaplarının aktif kullanılması hem belediyenin hem de grafiti sanatçılarının bu alana daha fazla ilgi göstermesini sağlamıştır.

Ayrıca hazırlanan sokak sanatı haritaları aracılığıyla Kadıköy'ün kültürel ve sanatsal yapısı profesyonel rehberlerin yerli ve yabancı turistler için oluşturduğu turlarla gezilebilmektedir. Bu durum turizm anlamında tanıtımına da katkı sağlamaktadır.

Kadıköy Belediyesi kültürel ve sanatsal projelerinde bilgilendirme, “Kadıköylü olma” vurgusu, kent kimliği, sosyal sorumluluk yaklaşımıyla toplumsal konulara dikkat çekerek mesajlarını iletmektedir, kullandıkları görsellerle de konu grafiti ve murallarla desteklenmektedir. Kent mekanizmasını ele geçirip yönetmek yerine onun bir parçası olarak daha sağlıklı bir iletişim yönünü benimsemektedir.

Grafiti sanatçılarından istenen iş sonrası karar verenin sürece katılması ve resmi kanallardan, somut verilerle ortaya çıkan durumun sanatçılarla paylaşılması sanatçıların projeleri daha sürdürülebilir hale getirmesi için önemlidir. Ayrıca karşılıklı anlayış temelleriyle yapılacak işlerin öncesi ve sonrasında sağlıklı bir iletişim kurulması ve belediyenin işbirliği yapma stratejilerinin belirlenmesi ve sanatçılara aktarılması önemlidir. Bu bağlamda yerel yönetimler aktarılacak konuyu grafiti sanatçılarına bırakmalı böylece daha özgün, yaratıcı ve çarpıcı çalışmaların ortaya çıkması sağlanmalıdır.

Dünyada megakentlerin sokaklarını, binalarını rengarenk yazılarla çeviren grafiti uygulamaları, artık İstanbul kentinde de oldukça popüler bir hal almaktadır. Belediyelerin bütçe ayırarak, planlayarak yapacağı grafiti destekli projeler, İstanbul kenti için yeni sanatsal fikirlerle kentsel mekanın yeniden yaratılması, yorumlanmasına olanak sağlayacaktır.

Extended Abstract

The present research takes its starting point in the context of public relations; While spending time outside their homes, people encounter graffiti not only in the streets itself, on surrounding buildings, but also on the walls of cafes, on garbage trucks, public utility boxes and many other places. By analyzing how these graffiti become instrumental in the municipal approach, the present research aims to discuss the example of the Kadıköy Municipality, affiliated to Istanbul Metropolitan Municipality (IMM) using working methods of public relations in local governments. Research is carried out mainly by examining the use of graffiti applied in public places as a public relations tool by the

Kadıköy Municipality and the Mural Istanbul Festival and its use as a project to revive the region. Since its inception, graffiti has been conceived as something personal, individual, while at the same time creating activities that allow people to form teams and become part of a group.

The study conducts a qualitative research by using the "interview approach" as one of its leading research methods. The obtained data were analyzed by using literature screenings and document reviews to reach results. Meetings were held with Kadıköy Municipality and graffiti artists and the data obtained from these interviews - using the semi-structured interview technique - were then analyzed comparatively.

The main focus here lies with the question of how the use of graffiti is instrumentalized and applied in the context of public relations models in Kadıköy Municipality and how Kadıköy Municipality produces a certain discourse by using graffiti messages. Considering that municipalities are indeed the most important organs of local governments carrying out public relations activities, the present research aims to show how the public institution reveals its identity in the context of graffiti and its practitioners and what kind of conclusions one can draw from this, concerning its relationship with the public sphere, its role and discourse.

Therefore, the present research aims to answer the question of how graffiti becomes instrumentalized in the public relations activities of municipalities and how its effects are determined by said instrumentalization. Within the established framework of this general purpose, secondary objectives of the study are; the communication established with graffiti, the discourse of the municipality, the determination to understand the role of communication in enhancing visual language and the transformation of the city space into art spaces through the use of art. It was also aimed to determine the role of graffiti in the local government's activities targeting a young audience and the role of the municipality's discourse on audiences. While graffiti is an art, the study will convey how municipalities use graffiti as a communication channel as well as an urban design tool. The study will provide an understanding as to how the messages of graffiti artists are shaped by this. People engaged with graffiti from the very beginning were not interested in having their names and identities known due to the reactions they were receiving, as well as the possibility of facing legal consequences due to vandalism and damaging public property. Instead the "tag", an artist's pseudonym, is used. This tradition still continues despite the fact that the role and meaning of graffiti changed.

The scope of this research includes municipalities in the district of Istanbul who work with graffiti artists as part of their public relations departments. The Kadıköy Municipality has been chosen as the example case study. The study's analysis was made possible through interviews conducted with the graffiti artists who produced works as part of the Kadıköy Municipality organized Murat Istanbul Festival. An interview was also conducted with an official from Kadıköy Municipality's Urban Design Directorate.

By taking a closer look on the development graffiti has taken until today, it becomes evident that the messages of graffiti, which in the beginning took a harder stance against the system, are now applied in the streets where people -who have demands about it- spend their free time outside their homes by the municipalities who provide services the people. Within the context of globalization, graffiti nowadays experiences a much faster development process. In the past one could only stand in front of an actual wall to see the work, while nowadays examples from all over the world are presented to their followers thanks to the internet and social media. The study affirms that graffiti practitioners who used illegal graffiti in the past, now use the graffiti as a communication tool during a

festival organized by the municipality or in regions where the municipality provides services to citizens and sends messages in line with public events or, finally, uses it as a tool of landscaping by replacing green walls on highways.

By analyzing the interviews conducted within the study, it becomes evident that Kadıköy Municipality applied graffiti as a public relations tool to make use of public spaces and support artists. It can be understood that the deciding authority here is the Urban Design Directorate. In addition, it has been observed that practitioners are chosen from the graffiti community by people who understand art.

It can be stated that when doing business with the municipality, the determination of graffiti subjects was determined by the graffiti artists in accordance with the structure of the institution. It can also be stated that the people's feedback whenever a graffitied wall was presented to the public within the public space, was generally positive. It can be expressed that artists start their graffiti in two different ways: either directly or indirectly. Graffiti artists stated that while working individually, the determination of the subject and place is mostly spontaneous and instantaneous.

According to the interviews conducted, the time of the presence of graffiti on the wall varies according to the intervention of another graffiti practitioner too, apart from the cooperation of the municipality and the graffiti artist. Graffiti is not permanent. Depending on the weather or the graffiti artist, it can be wiped out or even covered with another piece. In terms of compensation for the work done with the municipality, graffiti artists stated that they could be paid, but mostly did not ask for money as they consider their work as part of their social responsibility. It can be observed that studies conducted by local governments, taking the social responsibility approach as a model in ideal public relations, have a positive effect on the institution.

Kaynakça

- Ayral, R. (2014). Duvarların dili: graffiti/sokak sanatı. T. Bahar, F. Çolakoğlu, A. Ataç ve U. Soley (Ed.), *Duvarların dili: Graffiti/sokak sanatı*. (s. 39-42). İstanbul: Pera Müzesi Yayınları.
- Avramidis, K. and Tsilimpounidi, M. (2017). *Graffiti and street art: Reading, writing and representing the city*. The UK: Routledge.
- Ağgez, S. (Yönetmen). (2015). *Tar'iz gri şehrin renkli çocukları* [Belgesel Film]. İstanbul.
- Baş, C. (2017). Avrupa kentsel şartı. Ankara: TBB Yayıncılık.
- Başakşehir Belediyesi Bilgi Evi (2018). Başakşehir kültür, <https://www.facebook.com/basaksehirbilgievleri/photos/a.1004816396333271.1073741868.119707111510875/1084727365008840/?type=3&theater>, Erişim Tarihi: 12.06.2021.
- C215 (2014). Grafiti, sokak sanatı, muralismo. T. Bahar, F. Çolakoğlu ve Alanur Ataç ve Ulya Soley (Ed.), *Duvarların dili: Graffiti/sokak sanatı*. (s. 31-38). İstanbul: Pera Müzesi Yayınları.
- Carlos, M. (2014). Sanat tarihini yeniden düzenlemek. T. Bahar, F. Çolakoğlu ve Alanur Ataç ve Ulya Soley (Ed.), *Duvarların dili: Graffiti/sokak sanatı*. (s. 39-42). İstanbul: Pera Müzesi Yayınları.
- Çankaya, B. (2016). Murallerin semti Yeldeğirmeni, <https://www.seyahatimgeldi.com/muralların-semti-yeldeğirmeni/> Erişim Tarihi: 02.06.2021.

- Çekül Vakfı (2011). Kadıköy'ün tarihi Yeldeğirmeni mahallesi canlanıyor, <https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/kadikoyun-tarihi-yeldegirmeni-mahallesi-canlaniyor>, Erişim Tarihi: 19.06.2021.
- Çetiz, M. (2008). Çetiz, M. ile yüz yüze görüşme. 19.04.2018.
- Eraslan Yayınoğlu, P. (2005), Yerel yönetim kuruluşlarında halkla ilişkiler işlevi ve yeni yaklaşımlar. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 3(4), 41-52.
- EskReyn (2018). EskReyn ile yüz yüze görüşme. 19.04.2018.
- Fidan, B. (2009). *Kendiliğinden illegal bir sergi*. İstanbul: Grafik Tasarım Yayınları.
- Koçak, Y. (2013). *Türkiye 'de yerel yönetimler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kadıköy Belediye Wordpress (2016). Mural İstanbul, <https://kadikoybelediye.wordpress.com/2016/08/29/muralistanbul/>, Erişim Tarihi: 19.06.2021.
- Kennedy, R. (2011). NY Times, Celebrating forefather of graffiti <https://www.nytimes.com/2011/07/23/arts/design/early-graffiti-artist-taki-183-still-lives.html>, Erişim Tarihi: 12.06.2021.
- Kınay, Ö. (2018a) Kadıköy Belediyesi bülten.
- Kınay, Ö. (2018b) Kadıköy Belediye binası mural.
- Milliyet (2016). Malala Kadıköy duvarlarında, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/malala-kadikoy-duvarlarinda-2221323>, Erişim Tarihi: 20.06.2021.
- Marmara Haber (2015). Belediye binası sanatçılara tuval oldu, <http://marmarahaber.gov.tr/NewsDetails.aspx?id=758>, Erişim Tarihi 08.07.2021
- Mural İstanbul (2018). www.instagram.com/muralistanbul, Erişim Tarihi: 17.06.2021.
- Mr. Hure (2018). Mr. Hure ile yüz yüze görüşme. 04.05.2018.
- Nuka (2018). Nuka ile yüz yüze görüşme. 20.03.2018.
- Online Etymology Dictionary (2021), www.etymonline.com, Erişim Tarihi: 21.06.2021.
- Rüstem, A. (2014) Yeldeğirmeni sokak/duvar sanatı turu, <https://ahmetrustem.blogspot.com/2014/12/yeldegirmeni-sokakduvar-sanat-turu.html>, Erişim Tarihi: 02.06.2021.
- Sliva, C. (2016) Why new york city has to beat the cancer of graffiti, <https://nypost.com/2016/04/07/why-new-york-city-has-to-beat-the-cancer-of-graffiti/>, Erişim Tarihi: 23.06.2021.
- Seitel, F. (2016). *Halkla ilişkiler uygulaması*. (Çev. S. Mengü). (12. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sezgin, M. ve Özbay, E. H. (2016). Halkla ilişkiler uygulamalarından beyaz masa: Uşak Belediyesi örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 198-209.
- Serim, M. (2015). Kadıköy belediye binası üzerine yapılan dev mural, <https://bigumigu.com/haber/kadikoy-belediye-binasi-uzerine-yapilan-dev-mural/>, Erişim Tarihi: 18.06.2021.

Serim, M. (2018). Mural istanbul ile yapılan Sarıyer'in duvar resimleri, <https://bigumigu.com/haber/mural-istanbul-ile-yapilan-sariyer-in-yeni-duvar-resimleri/>, Erişim Tarihi: 17.06.2021.

Tanrıverdi, B. (2015). Gri duvarlar “Barış”a boyandı, <http://www.gazetekadikoy.com.tr/kultur-sanat/gri-duvarlar-barisa-boyandi-h6909.html>, Erişim Tarihi: 18.05.2021.

The History of Graffiti, (2016). <https://www.spraydaily.com/graffiti-history-timeline-infographic/history-of-graffiti-infographic/#main> , Erişim Tarihi: 23.06.2021.

Türkçe Bilgi (2021). Kent kimliği, https://www.turkcebilgi.com/kent_kimli%C4%9Fi#post, Erişim Tarihi: 14.06.2021.

Yılmaz, U. (2017). Yılmaz, U. ile yüz yüze görüşme. 08.05.2017.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.